

hire 1984, s. 137; İbnü'n-Nedîm, *el-Fihrist* (Şüvey-mî), s. 305, 307-308; Hatîb, *Târîhu Bağdâd*, IX, 134; Kemâleddin el-Enbârî, *Nüzhetü'l-elibbâ* (nşr. M. Ebû'l-Fazl İbrâhîm), Kahire 1386/1967, s. 146; Yâkût, *Mu'cemü'l-üdebbâ*, XI, 242-243; İbnü'l-Kiftî, *İnbâhü'r-ruvât*, II, 56-58; İbnü'l-Cezerî, *Gâyetü'n-Nihâye*, I, 311; *Hedîyyetü'l-ârifîn*, I, 395; Sezgin, *GAS*, IX, 136; Tayyar Altıkulaç, "Halef b. Hişâm", *DİA*, XV, 237; Süleyman Tülüçü, "Mu-faddal b. Seleme", a.e., XXX, 365.



İDRİS ŞENGÜL

SELEME b. EKVA'

(سلمة بن الأكوع)

Ebû Müslim (Ebû Âmir, Ebû İyâs) Seleme b. Amr b. Sinân el-Ekva' el-Eslemî (ö. 74/693)

Sahâbî.

Medine yakınlarında yaşayan Eslemo-ğulları kabilesi içinde doğdu. Ekva' diye bilinen dedesi Sinân b. Abdullah'a nisbet edilerek İbnü'l-Ekva' olarak anılır. Bedir, Uhud ve Hendek savaşlarında adının geçmemesinden hareketle bu dönemde henüz İslâm'a girmediği veya yaşının küçük olduğu söylenebilir. İlk defa Hudeybiye Antlaşması'nda bulundu; yolunda ölmeye hazır olduğunu belirterek Hz. Peygamber'e biat etti ve bu biatını Resûlullah'ın isteği üzerine iki veya üç defa tekrarladi (Buhârî, "Cihâd", 110; Mizzî, XI, 301). Kendi ifadesine göre yedi gazveye katılmış, ayrıca Resûlullah'ın gönderdiği dokuz seriyeye yer almış, bunlardan birine Hz. Ebû Bekir'in, diğerine Üsâme b. Zeyd'in kumanda ettiğini söylemiştir (Buhârî, "Meğâzî", 45; Müslim, "Cihâd", 148; İbn Sa'd, IV, 305). Hudeybiye'den sonra Gâbe Gazvesi'ne, Hayber'in ve Mekke'nin fethine, Huneyn ve Tâif seferleriyle Tebuk Savaşı'na iştirak etti. Özellikle Gâbe Gazvesi'nde büyük kahramanlık göstererek Hz. Peygamber'in takdirini kazandı. Bir grup Gatafanlı ve Fezârelî, Resûlullah'ın Gâbe mevkiinde otlatılan develerine saldırıp çobanı öldürmüş, yirmi kadar deve ile çobanın annesini alıp götürmüştü. Bunu haber alan Seleme tek başına harekete geçip bir taraftan gür sesiyle etrafa baskını duyurmaya çalıştı, diğer taraftan develeri kurtarmak için yaya olarak yağmacıların peşine düştü, nihayet Zûkared denilen su kuyusu başında develeri ve çobanın annesini yağmacıların elinden kurtardı. Medine'ye dönerken, yağmacıları yakalamak üzere yola çıkan Hz. Peygamber ve bir grup müslümanla karşılaştı ve bir müfrezeyle yağmacıların peşine düşmeyi teklif etti. Ancak Resûl-i Ekrem yapılması gerekeni kendisinin yaptığı-

nı belirterek buna gerek kalmadığını söyledi ve onu terkisine alarak Medine'ye döndü (Buhârî, "Meğâzî", 38; Müslim, "Cihâd", 131, 132). Bu gayreti ve cesaretinden dolayı Hz. Peygamber Seleme'yi, "Bugün en iyi piyademiz Seleme'dir" sözleriyle övdü (Taberânî, VII, 16, 20), ona biri piyade, diğeri süvari hissesi olmak üzere iki pay verdi (Müslim, "Cihâd", 132).

Resûlullah'ın kendisini defalarca bineğinin arkasına aldığı, birçok defa başını okşadığını, kendisine ve aile fertlerine hayır dua ettiğini belirten Seleme Resûl-i Ekrem'in yakın çevresinde yer aldı, zaman zaman gönüllü olarak korumalığını yaptı ve avladığı hayvan etlerinden ona ikramda bulundu (Taberânî, VII, 6, 24). Seleme b. Ekva', Hz. Peygamber'in vefatından sonraki dönemde özellikle Kuzey Afrika taraflarına düzenlenen seferlere katılmakla birlikte daha çok hadis rivayeti ve fetva ile meşgul oldu. İyi bir binici, ok atıcı, aynı zamanda güzel ahlâk sahibi ve cömert bir şahsiyet olarak tavsif edilen Seleme, Hz. Osman'ın vefatından sonra Medine yakınındaki Rebeze'ye yerleşerek hayatını burada sürdürdü. Son zamanlarında gözlemini kaybetti. Ölümünden birkaç gün önce bir vesile ile Medine'ye geldi. Ölüm tarihi hakkında farklı görüşler bulunmakla beraber çoğunluğun tercih ettiği rivayete göre 74 (693) yılında seksen yaşlarında burada vefat etti (vefatı ve yaşıyla ilgili farklı görüşler için bk. Hikmet Beşîr Yâsîn, s. 45-47).

Seleme b. Ekva', Resûl-i Ekrem'den başka Hz. Ebû Bekir, Ömer, Osman ve Talha b. Ubeydullah'tan rivayette bulunmuştur. Bazı kaynaklarda onun Hz. Peygamber'den yetmiş yedi hadis naklettiği belirtilmekteyse de son dönemde yapılan bir araştırmada rivayetlerinin sadece *Kütüb-i Sittet*e ile Ahmed b. Hanbel'in *el-Müsned*'inde bir kısmı mükerrer olmak üzere 174'e ulaştığı görülmektedir. Otuz dokuzu sülâsiyyâtta olan bu rivayetlerin on altısı Buhârî ve Müslim tarafından ittifakla rivayet edilmiştir (a.g.e., s. 44-45, 51 vd., 389). Başlıca râvileri oğlu İyâs, hizmetlisi Yezîd b. Ebû Ubeyd, Abdurrahman b. Abdullah b. Kâ'b b. Mâlik, Ebû Seleme b. Abdurrahman, Hasan b. Muhammed b. Hane-fiyye, Zeyd b. Eslem, Yezîd b. Husayfe ve Mûsâ b. İbrâhîm b. Abdurrahman el-Mahzûmî gibi tâbiilerdir. Hikmet Beşîr Yâsîn, *Mervîyyâtü's-şahâbî Seleme b. el-Ekva' fi'l-Kütübî's-sitte ve Muvatta'i Mâlik ve Müsnedi Ahmed* adıyla bir yüksek lisans tezi hazırlamış (1402/1982, Ümmülkurâ Üniversitesi Şeriat Fa-

kültesi), daha sonra bunu yayımlamıştır (Cidde 1404/1984).

BİBLİYOGRAFYA :

Müsned, IV, 45-55; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, IV, 305-308; Halîfe b. Hayyât, *et-Târîh* (nşr. Ekrem Ziyâ el-Ömerî), Riyad 1405/1985, s. 271; Buhârî, *et-Târîhu'l-kebir*, IV, 69; İbn Kuteybe, *el-Ma'ârif* (Ukkâse), s. 323; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebir* (nşr. Hamîd Abdülmecîd es-Selefi), Beyrut 1405/1985, VII, 5-37; İbn Abdülber, *el-İstî'âb*, II, 87-89; İbnü'l-Esir, *Üsdü'l-gâbe* (Bennâ), II, 271-272; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, XI, 301-302; Zehebî, *A'lâ-mü'n-nübelâ*, III, 326-331; İbn Hacer, *el-İşâbe*, II, 66-67; Hikmet Beşîr Yâsîn, *Mervîyyâtü's-şahâbî Seleme b. el-Ekva' fi'l-Kütübî's-sitte ve Muvatta'i Mâlik ve Müsnedi Ahmed*, Cidde 1404/1984; Hüseyin Algül, "Gâbe Gazvesi", *DİA*, XIII, 267-268.



HASAN CİRİT

SELEME b. HİŞÂM

(سلمة بن هشام)

Ebû Hâşim Seleme b. Hişâm b. el-Mugîre el-Mahzûmî el-Kureşî (ö. 14/635)

Sahâbî.

Kureys'in en itibarlı kollarından Benî Mahzûm'a mensuptur. Ebû Cehil'in ve Mekke'nin fethi esnasında müslüman olan Hâris b. Hişâm'ın kardeşi, Hâlid b. Velîd'in amcasının oğludur. Annesi şair sahâbilerden ve ilk müslümanlardan Dubâa bint Âmir'dir. Mekke döneminde İslâmiyet'i kabul eden Seleme ilk müslümanların pek çoğu gibi müşriklerden işkence gördü ve Habeşistan'a hicret etmek zorunda kaldı. İleri gelen müşriklerden bir kısmının müslüman olduğuna dair yayılan asılsız haberler üzerine bir grup arkadaşıyla birlikte Mekke'ye döndü. Medine'ye hicret etmek istediğinde kendisine izin verilmediği gibi Ebû Cehil tarafından hapsedildi, aç ve susuz bırakıldı (İbn Sa'd, IV, 130-131). Hz. Peygamber, Medine'ye hicret ettikten sonra Mekke'de kalan Seleme ve onun durumundaki diğer müslümanlar için çok üzüldü ve uzun süre sabah namazlarında rûkûdan kalktıktan sonra kunut yaparak, "Allahım! Velîd b. Velîd, Seleme b. Hişâm, Ayyâş b. Ebû Rebîa ve Mekke'deki diğer güçsüzleri kâfirlerin elinden kurtar" diye dua etti (Buhârî, "Ezân", 128, "Cihâd", 98, "Da'âvât", 58; Müslim, "Mesâcid", 294-295). Bir müddet sonra Velîd b. Velîd hapisten kurtulup Medine'ye gitti. Resûl-i Ekrem, Ayyâş ile Seleme'nin işkence altında olduklarını öğrenince onu tekrar Mekke'ye göndererek birlikte kaçmalarını emretti. Müslümanlar Umretü'l-kazâ'dan dönerken Seleme ve arkadaşları da Mekke'den kaçarak onlara yetişti. Müşrikler, Hâlid b. Ve-

İfîd kumandasında bir grup Mekkelî'yi onları yakalamakla görevlendirdiyse de ta-kipten bir netice alınamadı, iade edilmele-ri için yapılan çalışmalar da sonuçsuz kal-dı (DİA, IV, 296).

Medine'ye geldikten sonra Hz. Peygam-ber'in yakın çevresinde yer alan Seleme onun hizmetinde bulundu ve kendisiyle birlikte savaşlara katıldı. Mûte Savaşı'nda mücahidler geri çekilmek zorunda kaldık-larından Medine'ye dönünce bazı kimse-ler onlar hakkında "fürrâr" (savaştan kaçan-lar) ifadesini kullandılar. Bu sözden rahat-sız olan Seleme bir müddet insanların ara-sına ve mescide namaz kılmaya çıkmadı. Bunun üzerine Resûlullah, Seleme ve ar-kadaşlarının savaştan kaçanlar değil yeni bir saldırı için geri çekilenler (kürrâr) ol-duklarını belirtti ve Seleme'nin evden çık-masını istedi (Vâkıdî, II, 764-765; İbnü'l-Esîr, II, 284). Seleme, Hz. Ebû Bekir'in hi-lâfeti döneminde Suriye tarafına gerçek-leştirilen seferlere katıldı. Hz. Ömer halife olduktan kısa bir süre sonra 14 (635) yı-lında Bizanslılar'la yapılan Mercisuffer Sa-vaşı'nda şehid düştü (İbn Sa'd, IV, 131). 13 yılında Ecnâdeyn Savaşı'nda şehid ol-duğu da zikredilmiştir (İbn Abdülber, II, 643).

BİBLİYOGRAFYA :

İbn İshak, *es-Sîre*, s. 156, 254-255; Vâkıdî, *el-Megâzi*, I, 46; II, 764-765; İbn Hişâm, *es-Sîre*², I, 343, 350; II, 6; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, IV, 130-131; VIII, 153-154; İbn Abdülber, *el-İstî'âb* (Bicâvî), II, 643-644; İbn Asâkir, *Târîhu Dimaşk* (Amrî), XXII, 134-138; İbnü'l-Esîr, *Üsdü'l-gâbe* (Bennâ), II, 283-284; Zehebî, *A'lamü'n-nübelâ*, I, 316; İbn Hacer, *el-İşâbe*, II, 68-69; Abdülkerim Özeydin, "Ayyâs b. Ebû Rebîa", *DİA*, IV, 296.



HASAN ÇİRÂT

SELH

(السلخ)

Bir şairin, başkasına ait bir şiirden yalnız anlamca alıntı yapması şeklindeki intihal türü (bk. İNTİHAL).

SELİM I

(سليم)

(ö. 926/1520)

Osmanlı padişahı (1512-1520).

Bir rivayete göre 872 (1467-68), daha kuvvetli bir ihtimal olarak 875'te (1470) babası II. Bayezid'in sancak beyi olarak bu-lunduğu Amasya'da doğdu. Annesi Dulka-

diroğlu Alâüddeve Bozkurt Bey'in kızı Ay-şe Hatun'dur (bazı kaynaklarda annesi Gül-bahar bint Abdüssamed diye gösterilirse de bunun bir yakıştırmadan ibaret oldu-ğu anlaşılır; annesinin Ayşe Hatun oldu-ğu bilgisi XVI. yüzyıl tarihçilerinden Cenâ-bî tarafından açık şekilde zikredilmiştir. vr. 353^{a-b}). Osmanlı belgelerinde adı Se-lim Şah diye geçer. Ancak daha kendi dö-neminde sert mizacı, cesareti ve ataklı-ğı sebebiyle "Yavuz" lakabıyla tanınmıştır. Kaynaklarda daha küçük yaşta iyi bir tahsil gördüğü ve babasının kendisine özel hoca tayin ettiği belirtilir. Muhteme-len on yaşlarında iken dedesi Fâtih Sul-tan Mehmed tarafından kardeşleri (Ah-med, Korkut, Mahmud, Âlemşah) ve amcası Cem'in oğlu Oğuz Han ile birlikte İstan-bul'a çağırıldı. Dönemin tarihçilerinden Kemalpaşazâde'ye göre Fâtih torunları-na büyük ilgi gösterdi ve onları sünnet ettirdi. Bayezid'in büyük oğlu Abdullah'ı daha önce ölen büyük oğlu Şehzade Mus-tafa'nın kızıyla evlendirdi ve bu vesileyle bir ay süren şenlikler düzenlendi (885/1480). Bu muhtemelen Selim'in dedesini ilk ve son görüşü oldu, ancak bu olay onun hâfızasında önemli bir yer kazandı. Daha sonraki bir rivayete göre kendisine Fâtih Sultan Mehmed'in bir resmi göste-rildiğinde çocukluğunda onun dizlerinde büyüdüğünü, yüzünün şeklinin hayalin-den silinmediğini belirtmiş, nakkaşın res-mi dedesine tam olarak benzetemediğini

söylemiştir. Sünnet merasiminin ardın-dan babasının yanına dönen Selim bir sü-re daha Amasya'da kaldı. II. Bayezid'in 1481'de tahta çıkmak üzere İstanbul'a ge-lişi sırasında onunla birlikte bulunup bu-lunmadığı hakkında bilgi yoktur. Ancak babasının Cem Sultan ile olan mücadelesi dolayısıyla bir süre Amasya'da bekledi-ği, ardından annesiyle beraber İstanbul'a getirtildiği düşünülebilir. Bilinen ilk görev yeri ise Trabzon sancağıdır. Buraya tayin tarihi bazı arşiv belgelerine göre 892 (1487) olmalıdır. Annesi yanında olduğu halde gel-diği Trabzon'da 916 (1510) yılına kadar yak-laşık yirmi dört yıl sancak beyliği yapmıştır (Şahkulu İsyanı sırasında babasına yolla-dığı bir mektupta yirmi beş yıldır Trab-zon'da bulunduğunu belirtmiştir; Uluçay, VI/9 [1954], s. 74).

Şehzade Selim'in Trabzon'daki idareci-lik yılları ona ileride kısa sürecek saltanatı için çok iyi bir tecrübe kazandırdı. Burada iken sınır boylarındaki gelişmeleri, özellikle Gürcü prensliklerinin ve Osmanlı De-leti için büyük bir siyasî-dinî mesele oluş-turacak olan Şah İsmâil'in faaliyetlerini dik-katle takip etti. Bu konuda devlet mer-kezini bilgilendiren raporlar yazdı. 914'te (1508) Gürcü kralına karşı yaptığı bir se-ferde büyük başarı kazandı ve babası ta-rafından takdir edildi. Fakat II. Bayezid, Şah İsmâil'in sınır boylarındaki hareketleri karşısında oğluna düşmanları çoğaltma-ması için uyarıda bulunmayı da ihmal et-medi. Şehzade Selim aslında bütün dikka-tini Şah İsmâil üzerinde yoğunlaştırmıştı. Daha 906 (1501) yılında sınır hattındaki kalelerin tamir edilip sahillerin emniyeti için germen sağlanmasının gerekliliğini vur-gularken Şah İsmâil'in hareketleri ve Şir-van'daki durum hakkında devlet merke-zine raporlar gönderdi (II. Bâyezid Döne-mine Ait 906/1501 Tarihli Ahkâm Defteri, hk. nr. 111). Babasından Safevîler'e karşı sert önlemlere başvurusu için aldığı emir-ler üzerine de sancağının güney sınırların-da bir dizi askerî harekâta girişmekten ge-ri durmadı. İspir ve Bayburt'u zaptedip Er-zurum'a kadar olan yerlerin emniyetini sağ-lamaya çalıştı. Bölgedeki Akkoyunlu / Ba-yındır beylerinden Ferruhşad ile Mansur beyleri kendi yanına çekti. 1507'de Şah İs-mâil'in Dulkadiroğulları'na karşı yaptığı se-ferin ardından adamlarından birini Trab-zon sınırlarına yollaması üzerine sancağı-nın askerlerini toplayarak Erzincan'a yürü-dü. Şehre girip muhafızları bertaraf ettik-ten sonra geri çekildi. Buna karşılık Şah İsmâil 10.000 kişilik yeni bir kuvveti Er-zincan'a yollayınca Selim bunları Erzincan

I. Selim'in Levnî tarafından yapılan tasviri (TSMK, III. Ahmed, nr. 3109, vr. 9^b)

